

втричі, Радник Президента Михайло Федоров у грудні 2019 р. під час презентації моделі «держава у смартфоні» зазначив: «Ключова мета зараз – визначити конкретні шляхи та механізми прискорення реалізації цього амбітного проекту, зробити електронний уряд більш технологічним, зручним і суттєво збільшити кількість його користувачів. Нам потрібно реалізувати ідею «єдиного вікна», дати громадянам одну веб-адресу всіх наявних послуг, впровадити єдину систему авторизації та ідентифікації, зробити загалом усю систему більш орієнтованою на потреби громадян, впровадити уніфіковані принципи щодо дизайну та інтегрувати наявні електронні послуги в єдиний технологічний «фреймворк», що дасть змогу ще активніше залучати громадян до цифрового світу» [4, с. 119].

Україна, незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію, поступово рухається в напрямі розвитку інформаційного суспільства та у напрямку е-урядування, однак темпи їх впровадження у життєдіяльність суспільства є повільними, оскільки попит на електронні адміністративні послуги випереджає їх пропозицію. У світових рейтингах щодо розвитку електронного урядування наша держава посідає хоча й низьке, але не останнє місце (82 місце за рейтингом ООН (United Nations E-government Survey 2018 серед 193 країн), що обумовлене недостатністю ресурсів для залучення державних органів до глобального інформаційного суспільства [5].

Отже, наразі існує нагальна потреба удосконалення нормативно-правової бази та забезпечення е-урядування в нашій державі, шляхом розробки та впровадження норм оприлюднення інформації, приведення до єдиних стандартів сайти органів державної влади та місцевого самоврядування, популяризації ідей е-демократії серед населення.

Література:

1. Кедді Д., К. Вергес, Е. Макінтош Електронна демократія: сподівання та проблеми : наук.-практ. вид. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). Paris, 2004; Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. 2009. 164 с.
2. Грицяк Н. В. Електронна демократія : навч. посіб. К. : НАДУ, 2015. 66 с.
3. Митко А. М. Інформаційна демократія: реалії та виклики часу. Луцьк : Вежа-друк, 2014. 400 с.
4. Костенко І.В. Принципи електронного урядування. Часопис Київського університету права. 2019. Вип. 4. С. 117-120.
5. Барегамян С. Х., Карпі Ю. В. Електронне урядування на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях: сучасний стан та перспективи впровадження в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 11. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1522> (дата звернення: 08.02.2022). DOI: 10.32702/2307-2156-2019.11.30

Богданець Аліна Вікторівна,

*доцент кафедри цивільного та трудового права Державного вищого навчального закладу
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
кандидат юридичних наук*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ СИСТЕМИ Е-НОТАРІАТУ

На сьогодні все більшої актуальності набуває діяльність нотаріату, який відіграє особливу роль серед багатьох органів нашої держави, які здійснюють свою діяльність у правозастосовній сфері. Варто відмітити, що окремі аспекти запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату знайшли своє відображення наукових працях В. Комарова, В. Марченка, С. Фурси, О. Чернишової та ін.

Актуальність запровадження електронного нотаріату, зокрема в контексті діджиталізації держави в цілому, підтверджується як науковими дослідженнями, так і нормами національного законодавства. Так, в Указі Президента України «Про заходи щодо протидії рейдерству» від 22.07.2019 р. № 542/2019 йдеться про необхідність створення єдиного електронного реєстру нотаріальних дій.

На думку К.О. Нестеренко та О.В.Булгакової, створення електронної нотаріальної інформаційної системи «Е-Notar», у яку ввійдуть нотаріальні реєстри та реєстри, що використовуються та можуть наповнюватись іншими користувачами, окрім нотаріусів, є нагальним [5, с. 113–114]. В системі нотаріату України цифрові технології дають змогу скоротити час для вчинення нотаріальних дій [4, с. 27]. Єдина електронна нотаріальна мережа діє у Франції, Грузії, Казахстані, Естонії, Латвії, Литві.

Міністерство юстиції України, Нотаріальна палата України, ДП «Національні інформаційні системи» та Проєкт ЄС «Право-Justice» уклали 23.12.2020 р. Меморандум про взаєморозуміння з питань створення електронної системи нотаріату. Сторони домовились об'єднати зусилля для розробки та впровадження Електронної системи нотаріату в Україні на засадах поєднання державного та професійного регулювання, законності, збереження нотаріальної таємниці, використання кращих інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення високого рівня кібербезпеки. 29.12.2021 р. прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату» № 1444 (далі – постанова КМУ № 1444) [6].

Завданням експериментального проєкту є створення та введення в експлуатацію Єдиної державної електронної системи е-нотаріату (далі – Система е-нотаріату) з метою автоматизації нотаріальної діяльності. Система е-нотаріату – автоматизована інформаційна система, яка призначена для збору, накопичення, обробки, збереження, захисту та використання відомостей щодо нотаріальної діяльності та забезпечення усіх видів інформаційної взаємодії (обміну) згідно із законодавством, внесення інформації до єдиних та державних реєстрів, що функціонують у системі Мін'юсту [3].

Таким чином, мета – автоматизація значної кількості нотаріальних процесів, може бути ефективно досягнута шляхом широкого використання інформаційних систем, що підвищить, по-перше, ефективність діяльності нотаріату; по-друге, доступність надання нотаріальних послуг; по-третє, швидкість вчинення нотаріальних дій.

Згідно зазначеної вище постанови, експериментальний проєкт реалізуватиметься до 31.12.2023 р. трьома етапами: 1) створення оновлених електронних реєстрів (Спадкового реєстру, Єдиного реєстру довіреностей, Єдиного реєстру спеціальних бланків нотаріальних документів), створення і впровадження електронного робочого місця нотаріуса, Електронного реєстру нотаріальних дій; 2) модернізацію Єдиного реєстру нотаріусів, створення та впровадження Електронного нотаріального архіву, модернізацію електронного робочого місця нотаріуса, Електронного реєстру нотаріальних дій; 3) створення та впровадження електронного кабінету клієнта, введення в промислову експлуатацію Системи е-нотаріату [7].

Варто звернути увагу на те, що Система е-нотаріату включає: електронне робоче місце нотаріуса; електронний кабінет клієнта; Електронний нотаріальний архів; Електронний реєстр нотаріальних дій; Єдиний реєстр довіреностей; Єдиний реєстр нотаріусів; Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів; Спадковий реєстр [3]. Важливим уточненням є те, що внесення нотаріусом документів, на підставі яких вчинялася нотаріальна дія, нотаріальних документів шляхом завантаження сканованих копій з накладенням кваліфікованого електронного підпису здійснюється з моменту введення в дію Електронного нотаріального архіву.

Слід зазначити, що саме Міністерство юстиції України буде здійснювати функцію держателя е-нотаріату, а держпідприємство, що належить до сфери управління Міністерства юстиції України – технічного адміністратора.

Здійсненню реєстрації нотаріальних дій в Електронному реєстрі передуює внесення нотаріусом відомостей щодо документів, на підставі яких вчинялася та чи інша нотаріальна

дія. Обов'язковим при цьому є завантаження сканованих копій з накладенням кваліфікованого електронного підпису або отримання відомостей з відповідних державних інформаційних систем. Безпосередньо після вчинення визначеної нотаріальної дії, нотаріус має завантажити до Електронного реєстру нотаріальних дій електронні копії оригіналів документів, які ним видавалися чи посвідчувалися та долучалися до матеріалів справи.

Слід зазначити, що саме такий порядок реєстрації нотаріальних дій в Електронному реєстрі викликає у фахівців сумніви щодо можливості дотримання принципу нотаріальної таємниці, у зв'язку з тим, що доступ до документів матиме невідоме коло осіб.

Рада Нотаріальної палати України, посиляючись на необхідність першочергового внесення змін до Закону України «Про нотаріат» [1], отримання висновку щодо готовності е-нотаріату до запровадження у технічну експлуатацію, та введення її у промислову експлуатацію, звернулася до Міністерства юстиції України з клопотанням відтермінувати реалізацію Постанови № 1444.

Варто зауважити, що у зв'язку із триваючим режимом воєнного стану на території України, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64/2022, враховуючи норми законів України «Про правовий режим воєнного стану» та спеціальних нормативно-правових актів [2] з початку введення воєнного стану на території України нотаріуси здійснюють свої функції з урахуванням низки особливостей. Продовження реалізації Постанови № 1444 в нинішніх умовах потребує негайного вжиття заходів кіберзахисту, створення надійних механізмів аутентифікації та контролю доступу. Крім того, потрібно чітко визначити можливість паралельного існування електронного та паперового архіву та реєстру нотаріальних дій з метою усунення різноманітних ускладнень у правозастосовній діяльності, порушень щодо документообігу та збереження паперових оригіналів документів.

Отже, виходячи із вищенаведеного, слід констатувати, що незважаючи на складнощі, у сфері запровадження електронного нотаріату, враховуючи курс на цифровізацію в Україні, вчиняється ряд дій, спрямованих на застосування цифрових технологій щодо вчинення нотаріальних дій, зокрема з урахуванням особливостей у зв'язку з введенням воєнного стану. Запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату беззаперечно сприятиме підвищенню зручності та зрозумілості нотаріального процесу, його автоматизації, реформуванню нотаріату за стандартами Європейського Союзу, поліпшення якості вчинення нотаріальних дій, ефективності взаємодії з державними інформаційними мережами і системами, максимальній доступності нотаріату для громадян України та збільшення рівня довіри до нотаріату в цілому.

Література:

1. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 року № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>
3. Деякі питання реалізації експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату: постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-2021-%D0%BF#Text>
4. Апалькова І.С. Нотаріат в Україні: Становлення та запровадження цифрових технологій. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2021. № 2 (16). С. 27–32.
5. Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Особливості реформування нотаріату в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 2 (71). С. 110–117.
6. НПУ звернулася до Мін'юсту щодо відтермінування реалізації постанови № 1444 (Е-нотаріат). URL: <https://pravo.ua/npu-zvernulasia-do-min-iustu-shchodo-vidterminuvannia-realizatsii-postanovy-1444-e-notariat/>

7. Що таке електронний нотаріат та як це буде працювати. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/228508-scho-take-elektronniy-notariat-ta-yak-tse-bude-pratsyuvati>

Бойко Ірина Володимирівна,
доцент кафедри адміністративного права Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ПУБЛІЧНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення в Україні воєнного стану у зв'язку з повномасштабною військовою агресією Російської Федерації [1] внесло зміни у правове регулювання суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності, обмежило або змінило порядок реалізації низки прав приватних осіб. Але в той же час вельми гостро постало питання налагодження комунікації між особою та публічною адміністрацією. Адже навіть в умовах воєнного стану потреба в реалізації суб'єктивних публічних прав не зникла, натомість можливості для взаємодії у громадян та юридичних осіб з представниками влади звузились, воєнні дії на території України стали перешкодою для отримання адміністративних послуг та виконання обов'язків у тому порядку, що діяв у мирний час.

Ці обставини актуалізували питання правового регулювання відносин приватної особи з публічною адміністрацією в умовах воєнного часу. Перед виконавчою владою та місцевим самоврядуванням постало завдання знайти оптимальну за цих умов модель забезпечення реалізації прав особи з тим, щоб не погіршити її становище.

Військова агресія спричинила прийняття рішення про закриття публічних реєстрів, тимчасове припинення роботи центрів надання адміністративних послуг тощо.

У цих умовах держава мусила формувати нові правила, придатні для воєнного стану.

Провідну роль у цьому процесі відіграв Кабінет Міністрів України, який ухвалив низку постанов, що змінювали правове регулювання у низці сфер життєдіяльності, і зокрема, встановлювали додаткові адміністративно-процедурні гарантії реалізації суб'єктивних публічних прав у зв'язку дією режиму воєнного стану. Цей орган за рахунок менш формалізованого порівняно з процесом законотворення порядку прийняття нормативно-правових актів зміг оперативно вирішити питання коригування порядку врегулювання суспільних відносин у сфері публічного адміністрування, що свою чергу сприяло забезпеченню прав особи та верховенства права.

Аналіз цих актів дозволяє окреслити наступні зміни.

1. Були зупинені строки надання адміністративних послуг суб'єктами їх надання та видача дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні, а також передбачено поновлення зупинених строків у місячний строк після припинення чи скасування воєнного стану на відповідній території України, що надало змогу не погіршити правове становище приватних осіб, можливість їм отримати послуги по завершенню правового режиму воєнного стану, що, власне, свідчить про повагу до прав людини з боку держави.

2. Для низки адміністративних проваджень передбачено так звану «заочність» участі особи, стосовно якої справа й вирішується. Це стосується державної реєстрації шлюбу певних суб'єктів – осіб, які є військовослужбовцями Збройних Сил, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, Національної гвардії, іншого утвореного відповідно до законів України військового формування, поліцейськими, особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Державної кримінально-виконавчої служби, особами начальницького складу Національного антикорупційного бюро, Бюро економічної безпеки